Miljözoner och företagande

– Vägar till ekonomiskt hållbar anpassning

Den här rapporten sammanfattar resultaten från forskningsprojektet *Miljözoner och företagande*. Forskningsprojektet undersökte hur företag reagerade på Stockholms planerade miljözon klass 3 och hur de anpassade sig inför ett införande som senare stoppades. Projektet kombinerar en internationell litteraturöversikt med enkätundersökningar bland butiker, restauranger och andra serviceföretag. Syftet har varit att öka kunskapen om hur miljörelaterade trafikåtgärder kan utformas med hänsyn till det lokala näringslivets förutsättningar.

Projektet visar att företag kan börja anpassa sin verksamhet redan när nya miljöregler aviseras. Företagen inom den planerade miljözonen var mer skeptiska till zonens ekonomiska konsekvenser än företag utanför, men också mer benägna att agera i förväg. En kompletterande undersökning på Södermalm gav en annan bild: där var företagen inom ett område med nya permanenta gågator mer positiva till åtgärden än företagen utanför. Resultaten pekar på betydelsen av tydliga spelregler och åtgärder som passar det lokala sammanhanget.

Miljözonen som aldrig infördes

År 2024 beslutade Stockholms stad att vid årsskiftet införa en miljözon klass 3 i delar av innerstaden. Zonen skulle ställa långtgående krav på vilka fordon som fick köra i området. Efter att projektet hunnit genomföra sin första enkätomgång hösten 2024 pausades införandet, och i maj 2025 upphävde Länsstyrelsen beslutet. Den andra enkätomgången sommaren 2025 undersökte därför företagens reaktioner på upphävandet. Undersökningarna gav 104 respektive 118 fullständiga svar och omfattade företag både inom och utanför den planerade zonen.

Skepsis och anpassning gick hand i hand

Företagen inom och utanför området hade ungefär samma syn på den egna verksamhetens utveckling. Däremot var företagen inom zonen mer negativa till miljözonens förväntade effekter på omsättningen och Stockholms ekonomiska utveckling. Oron gällde framför allt kundernas tillgänglighet, leveranser och ökade kostnader.

Samtidigt hade en betydligt större andel av företagen inom zonen redan börjat anpassa sina verksamheter, främst vad gällde leveranslogistik och transportlösningar. Skepsisen innebar alltså inte att företagen avfärdade beslutet. Tvärtom tycks många ha tagit det på tillräckligt stort allvar för att börja förändra verksamheten.

Förväntningar kan påverka ekonomin

Efter att beslutet upphävts var företagen inom den planerade zonen mer positiva än företagen utanför till vad upphävandet skulle innebära för Stockholms ekonomiska utveckling. ▶

Skillnaderna i fråga om vad de förväntade sig för effekter på den egna omsättningen och sysselsättningen var däremot små och inte statistiskt säkerställda.

Fler företag inom den planerade zonen hade också flyttat eller upphört mellan enkät-omgångarna, jämfört med företag utanför zonen. Skillnaden var dock inte statistiskt säkerställd när hänsyn togs till företagens tidigare förväntningar och andra egenskaper. Studien ger därför inga tydliga belägg för att miljözonen orsakade nedläggningar eller flyttar.

Det lokala sammanhanget spelar roll

I SoFo på Södermalm undersökte vi företagens syn på att tidigare tillfälliga gågator permanenterades inom ramen för stadsmiljözon Söder. Företagen inom det berörda området visade sig vara mer positiva till åtgärdens ekonomiska konsekvenser än företagen utanför.

En möjlig förklaring är att förändringen byggde vidare på välbekanta sommargågator och passade områdets butiker, kaféer och restauranger. Jämförelsen tyder på att företagens inställning beror på hur trafikåtgärder utformas och fungerar tillsammans med det befintliga näringslivet.

Olika företag har olika förutsättningar

Litteraturöversikten visar att miljözoners ekonomiska konsekvenser varierar mellan verksamheter och platser. Små och fordons-beroende företag kan möta höga anpassnings-kostnader, samtidigt som bättre luft och stadsmiljö kan öka ett områdes attraktivitet. Tekniska fordonskrav ger också mindre flexibilitet än exempelvis trängselskatter, eftersom företag inte kan välja att betala för fortsatt tillträde med ett fordon som inte uppfyller kraven.

Tidig dialog och tydliga besked behövs

Inför framtida miljözoner bör beslutsfattare tidigt kartlägga företagens leveranser, kundflöden och möjligheter att anpassa sig. Företagen behöver involveras innan reglernas utformning är låst. Framförhållning behöver kombineras med tydliga besked och trovärdiga tidsplaner, eftersom även en åtgärd som senare stoppas kan ha utlöst kostsamma anpassningar. På så vis kan onödiga kostnader begränsas och förutsättningarna för en miljömässigt och ekonomiskt hållbar omställning förbättras.

Projektnamn: Miljözoner och företagande: vägar till ekonomiskt hållbar anpassning
Projektledare: Niklas Elert
Övriga projektdeltagare: Anders Bornhäll, Niklas Rudholm
Beviljat anslag: 1 996 770 kronor
Projekttid: september 2024–augusti 2026

Handelsrådet

Handelsrådet | 103 29 Stockholm
Besöksadress: Regeringsgatan 60
Telefon växel 010-471 85 80
www.handelsradet.se

www.fotoskrift.se | 26-11 | 100 ex